

**Archeologienota met beperkte samenstelling
Veiligheidsberm terreinen 3M linker Scheldeoever
te Zwijndrecht en Antwerpen**

Inhoud

1 Verslag van de resultaten: beschrijvend gedeelte	3
1.1 Administratieve gegevens projectgebied	3
1.2 Situering projectgebied	4
1.3 Aanleiding van het archeologisch onderzoek	5
1.4 Doelstellingen en methodiek van het bureauonderzoek	6
1.5 Lokalisatie en beschrijving van de relevante ingrepen	6
2 Assessmentrapport	7
2.1 Landschappelijke ligging en bekende terreinophogingen	7
2.2 Synthese	9
2.3 Conclusie	10
3 Bibliografie	10
4 Overzicht van figuren en bijlagen	10

1 Verslag van de resultaten: beschrijvend gedeelte

1.1 Administratieve gegevens projectgebied

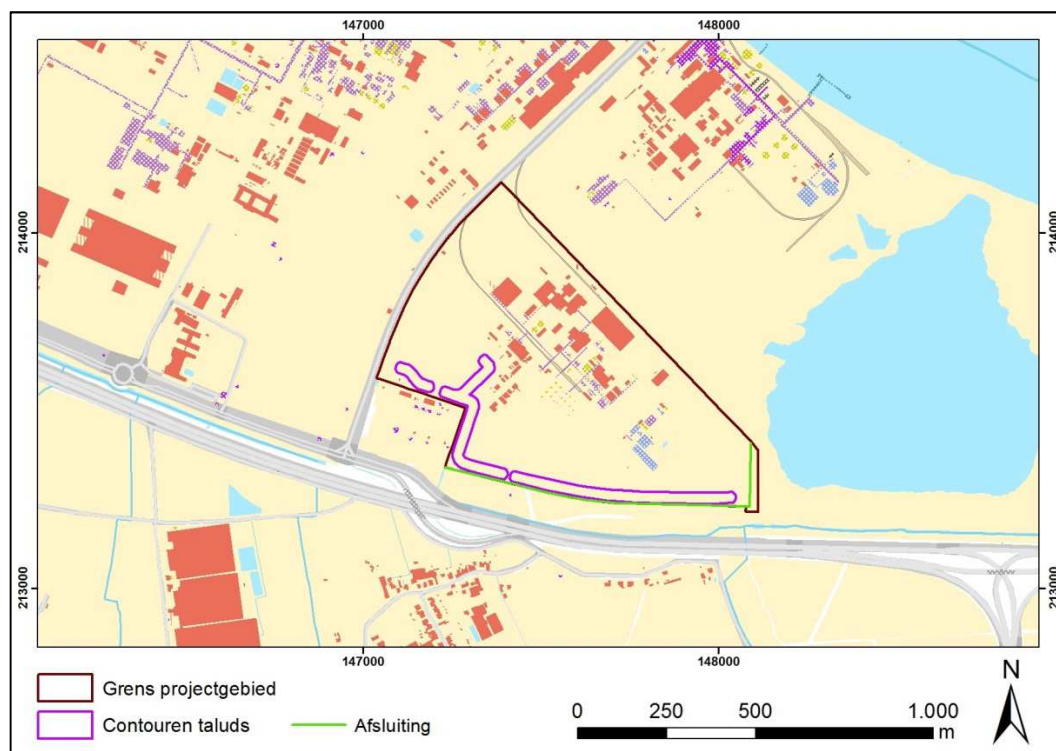
Administratieve gegevens project

Naam onderzoek	Archeologienota met beperkte samenstelling. Veiligheidsberm terreinen 3M linker Scheldeoever te Zwijndrecht en Antwerpen
Datum onderzoek	17 en 18-09-2018
Projectcode Onroerend Erfgoed Vlaanderen	2018 181
Erkende archeoloog	Jef Vansweevelt Erkenningsnummer: 2015/00080
Auteur	Jef Vansweevelt
Relevante termen thesauri	Evaluerend onderzoek, bureauonderzoek, assessment

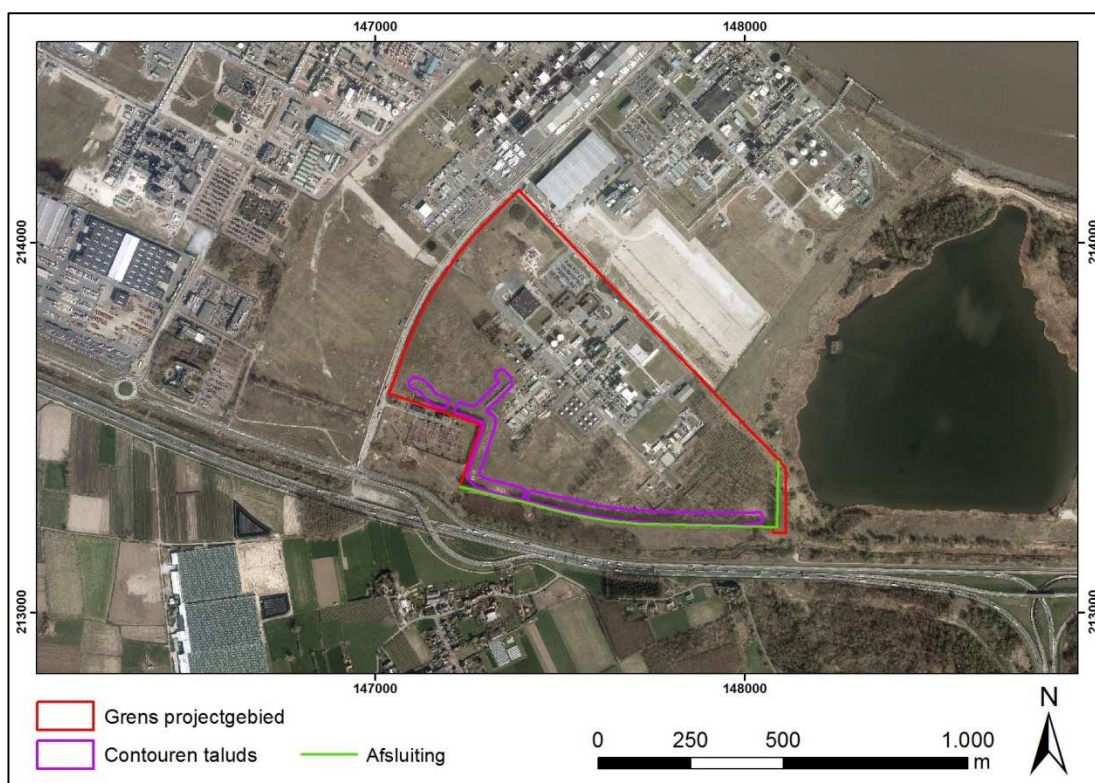
Administratieve gegevens projectgebied

Provincie	Antwerpen
Gemeente	Antwerpen en Zwijndrecht
Straat	Canadastraat te Zwijndrecht
Lambertcoördinaten ('bounding box')	ZO-hoek X: 148104,491 Y: 213222,24 NW-hoek X: 147034,87 Y: 214150,934
Kadastrale gegevens	Antwerpen afd. 13, sectie N, perceel 489a Zwijndrecht afd. 1 sectie A, percelen 467e, 456z, 456y, 456b2, 456c, 456c2, 456d2, 502c, 456e, 456f, 456m, 456n, 456p, 456h, 456a2, 456g, 456k, 456l, 456t, 496c, 496d, 496e, 499b, 779e, 775p, 784b
Oppervlakte projectgebied	Circa 53,7ha (537 445,1m ²)
Oppervlakte ingreep	Taluds circa 4 ha (40 395,5m ²), afsluiting lengte circa 1km (1047 m)

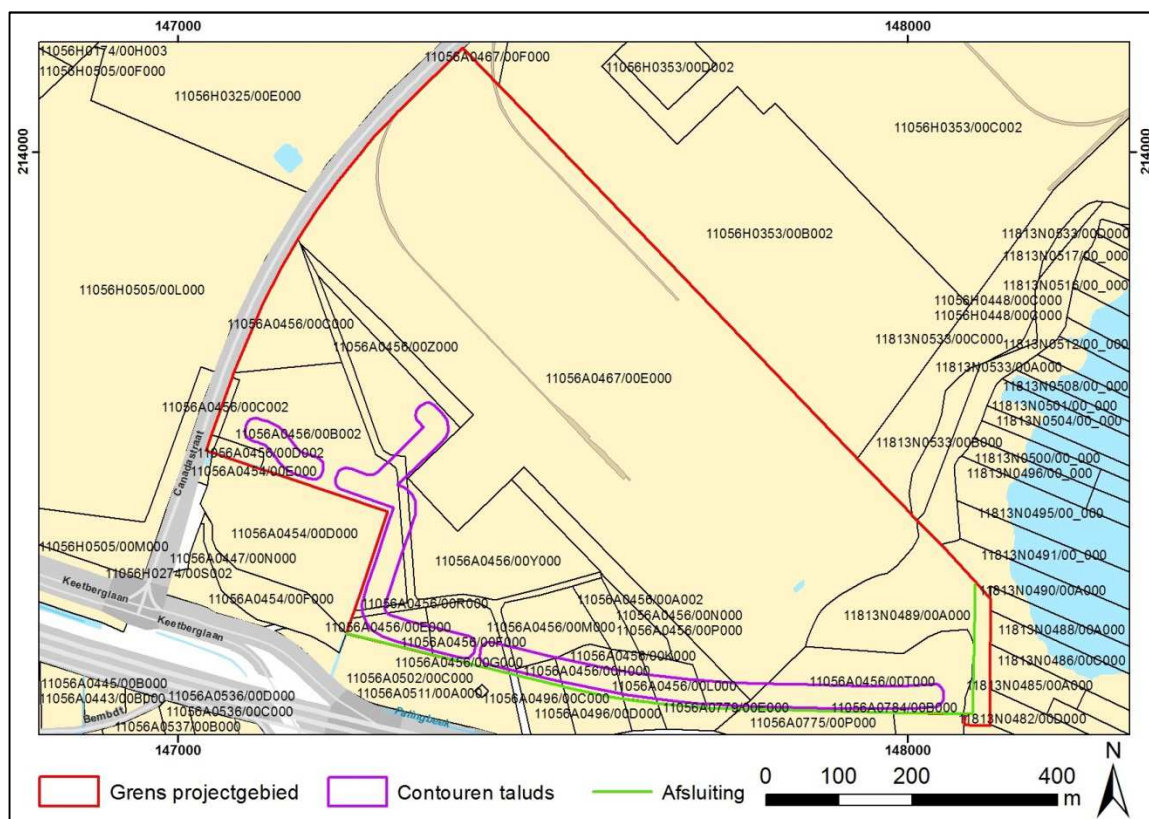
1.2 Situering projectgebied

Figuur 1: Het GRB met de grenzen van het projectgebied en de geplande ingrepen (Bron: BAM/GIS stad Antwerpen)

Figuur 2: Luchtfoto uit 2017 met het projectgebied (bron: BAM/GIS stad Antwerpen)

Figuur 3: Het projectgebied op de GRB-kaart met aanduiding van de perceelgrenzen en kadastrale perceelnummers (bron: BAM/GIS stad Antwerpen)

1.3 Aanleiding van het archeologisch onderzoek

Deze archeologienota met beperkte samenstelling is opgesteld in het kader van een aanvraag tot een omgevingsvergunning voor de aanleg van een veiligheidsberm. De ingrepen zijn gepland op de terreinen van 3M op de linker Scheldeoever te Zwijndrecht en Antwerpen. Bij de inrichting wordt een verhoogde berm aangelegd en een afsluiting geplaatst die deels parallel loopt met de zuidelijke grens van het projectgebied en aan de oostzijde een hoek in noordelijke richting maakt (figuur 4).

In het onroerend erfgoed decreet van 12 juli 2013, artikel 5.4.1 staat dat bij de aanvraag van een stedenbouwkundige vergunning een archeologienota wordt toegevoegd wanneer *“de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen volledig gelegen zijn buiten archeologische zones, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones”*. Het projectgebied ligt niet in een archeologische zone en de geplande ingrepen overschrijden deze oppervlakten.

In deze archeologienota wordt nagegaan of de geplande werkzaamheden mogelijk archeologische sites zullen verstoren.

De wijzigingen doorgevoerd vanaf 1 januari 2017 in de Code van Goede Praktijk versie 2.0 houden onder andere het volgende in: wanneer *“...de erkende archeoloog na analyse van de geplande bodemingreep, met één doorslaggevend argument m.b.t. de landschappelijke ligging, de*

historische beschrijving of de bespreking van eerder uitgevoerd archeologisch onderzoek, kan aantonen dat geen verdere maatregelen nodig zijn omdat:

- 1° er geen archeologisch erfgoed (meer) aanwezig is,*
- 2° de werken waarvoor een vergunning moet worden aangevraagd nooit impact hebben op het eventueel aanwezig archeologisch erfgoed,*
- 3° een archeologisch onderzoek op de betrokken terreinen in kwestie nooit zal leiden tot kenniswinst,*

volstaat het dat het bureauonderzoek en de rapportering daarover een beperkte invulling krijgen. In hoger aangehaalde gevallen hoeft voor de betrokken terreinen niet langer integraal onderzocht en gerapporteerd te worden wat én de landschappelijke ligging, én de historiek én het archeologische kader is. Het volstaat om de geplande bouwwerken en het ene doorslaggevende aspect dat de conclusie onderbouwt dat er geen verdere maatregelen nodig zijn toe te lichten. Dit beperkt het uit te voeren onderzoek en de rapportering erover in de archeologienota.” (Officiële communicatie Agentschap Onroerend Erfgoed op 15-12-2016 aangaande de Code van Goede Praktijk versie 2.0).

Voor onderhavig projectgebied kan met één doorslaggevend argument worden aangetoond dat geen in situ archeologische resten of sporen te verwachten zijn in het projectgebied. Daarom kan een archeologienota met beperkte samenstelling worden opgesteld.

1.4 Doelstellingen en methodiek van het bureauonderzoek

Tijdens het bureauonderzoek worden alle geplande bodemingrepen en hun impact op het bodemarchief geanalyseerd. Zoals vermeld in § 1.3, dienen in deze nota met beperkte samenstelling de betrokken terreinen niet integraal onderzocht te worden.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke bodemingrepen zijn gepland in het projectgebied?
- Wat is de bodemopbouw in het projectgebied?
- Welke impact hebben de geplande ingrepen op eventueel aanwezige archeologische waarden in het projectgebied?

Om deze onderzoeksvragen te beantwoorden zijn o.m. volgende bronnen gebruikt:

- Geopunt Vlaanderen
- Databank Ondergrond Vlaanderen

Zie bibliografie voor een volledige opsomming van de gebruikte bronnen.

1.5 Lokalisatie en beschrijving van de relevante ingrepen

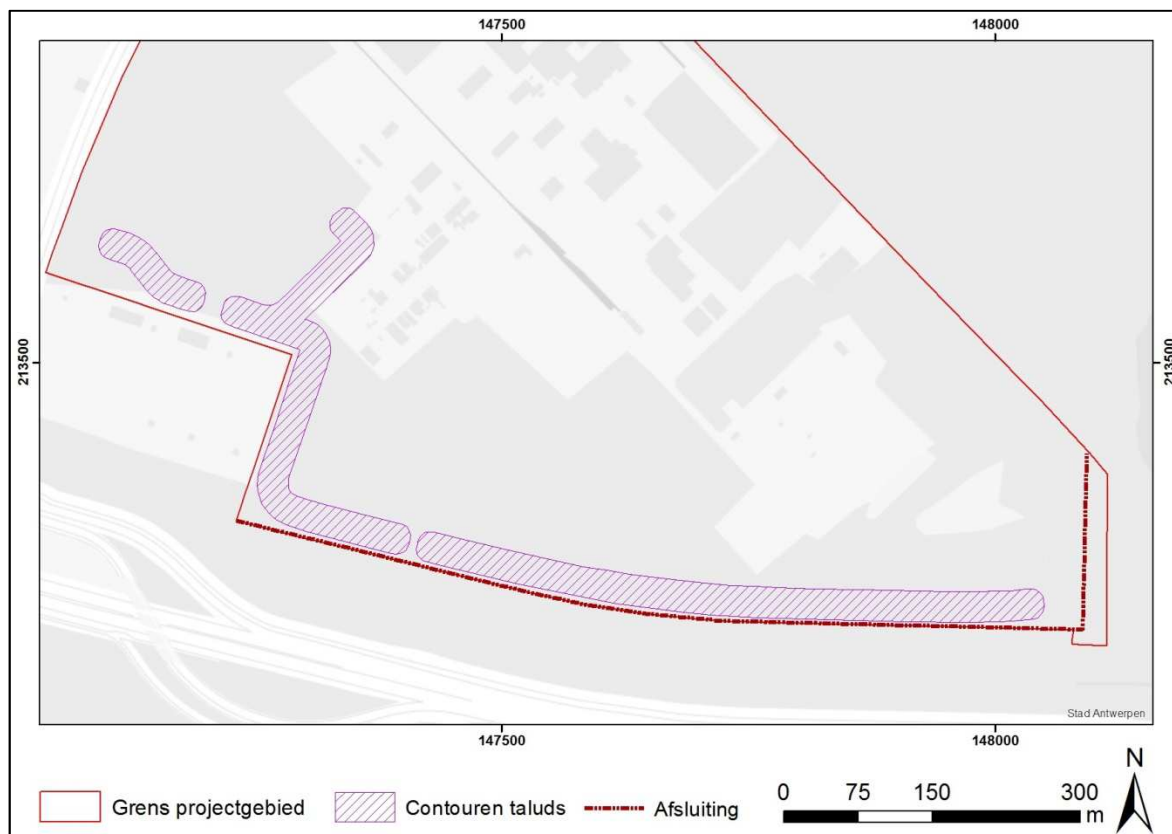
Het projectgebied beslaat een oppervlakte van Circa 53,7ha. De geplande taluds beslaan een oppervlakte van circa 4ha. De afsluiting is circa 1km lang.

De volgende bodemingrepen zijn gepland in het projectgebied:

- Er wordt voornamelijk grond gedeponeed voor het aanleggen van een verhoogde berm (taluds)(figuur 4). Voor de aanleg van deze taluds wordt eerst ca. 30cm teelaarde afgegraven en het terrein wordt enigszins geëgaliseerd om als aanzet te dienen voor de taluds. De hoogte van de taluds bedraagt ca. 6,5m.

- Er wordt een afsluiting geplaatst op de zuidgrens van het projectgebied met een aansluitend deel in de oostzijde van het projectgebied (type afsluiting 'securifor' van Betafence) (figuur 4). Onder de palen van deze afsluiting wordt een plaatselijke betonfundering aangebracht tot ca. 70cm onder maaiveld (vorstvrije diepte).

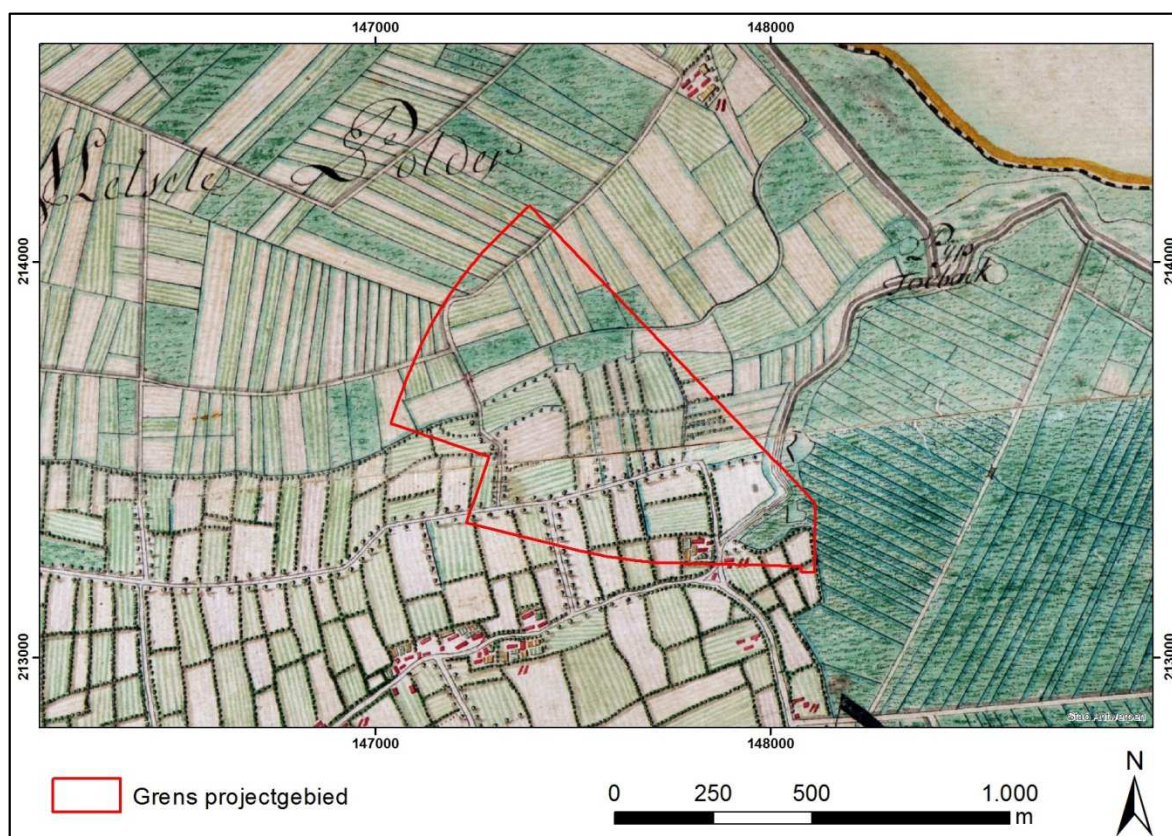

Figuur 4: De GRB kaart met aanduiding van de geplande bodemingrepen (bron: BAM/GIS stad Antwerpen)

2 Assessmentrapport

2.1 Landschappelijke ligging en bekende terreinophogingen

Oorspronkelijk bestaat de noordwestzijde van het projectgebied uit Scheldepolders. Zoals te zien op de Ferrariskaart, waren de poldergronden ter hoogte van het projectgebied bekend als 'Melsele polder' (figuur 5). Zoals te zien op de Ferrariskaart hebben de poldergronden grote, doorgaans langwerpige percelen die vooral in gebruik waren als grasland/hooiland maar ook akkers komen voor. Het zuidoostelijke deel van het projectgebied ligt net buiten de vroegere poldergronden. De percelen zijn kleiner en hoofdzakelijk in gebruik als akker. Tevens is in deze zone een kleine bewoningskern te zien. De op latere kaarten als 'Bloktersdijk' aangeduide dijk eindigt ter hoogte van deze bewoning en sluit noordwaarts aan op de toenmalige Scheldedijk. Een 300-tal meter ten zuiden van het projectgebied starten de uitlopers van de zgn. 'Wase cuesta', een natuurlijke hoogte in het landschap waarop bijvoorbeeld ook het historisch centrum van Zwijndrecht ligt. Deze Wase cuesta is de verderzetting van de zgn. 'Boomse cuesta' die verder oostwaarts loopt aan de overzijde van de Schelde.

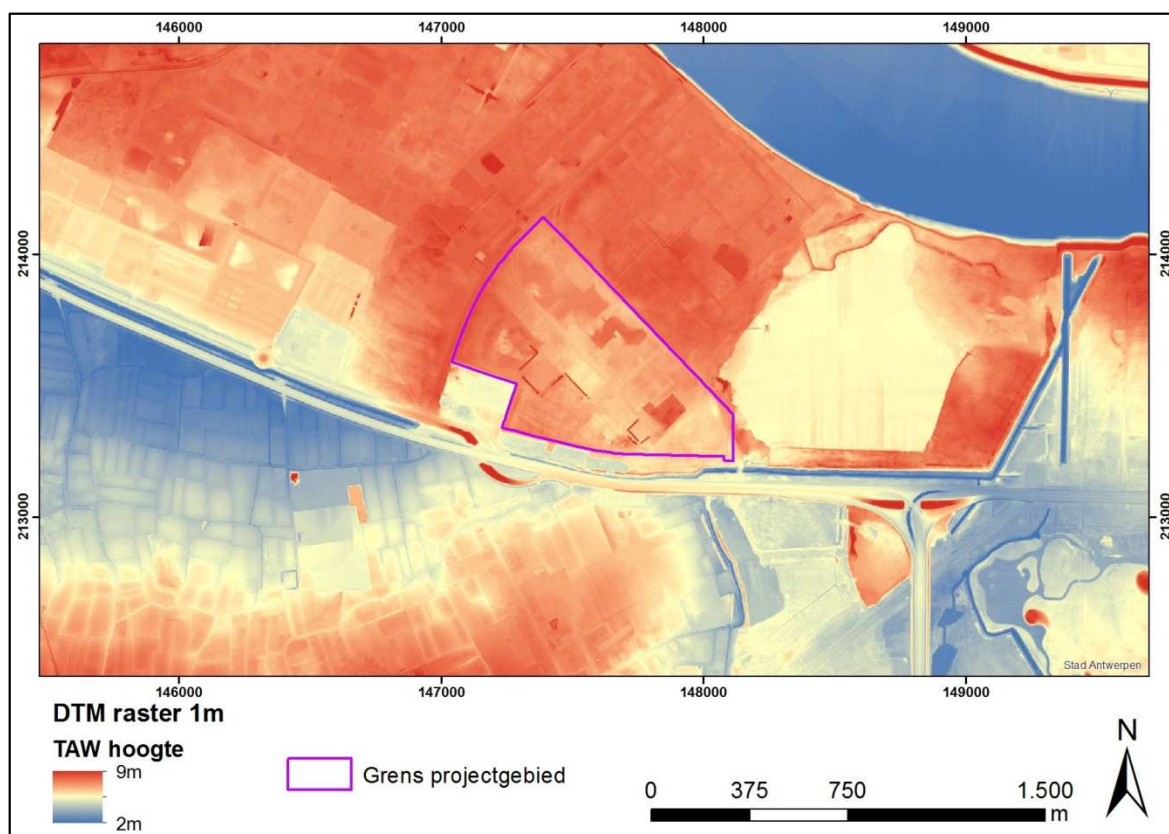

Figuur 5: De Ferrariskaart uit 1771 – 1778 met aanduiding van het projectgebied (bron: www.geopunt.be, GIS stad Antwerpen)

Vanaf de late 19de eeuw en (vooral) in de loop van de 20ste eeuw, zijn de meeste delen van de Scheldepolders ter hoogte van Antwerpen en de haven opgehoogd. Ook het projectgebied maakt deel uit van deze opgehoogde terreinen. Op het digitale terreinmodel (DTM) is duidelijk te zien dat de gronden ten noorden van de snelweg E34 hoger liggen dan gronden ten zuiden van de snelweg die niet opgehoogd zijn (figuur 6). De kunstmatige ophogingen met veelal rechte grenzen zijn op het DTM duidelijk te onderscheiden van de natuurlijke hoogte die onderaan figuur 6 te zien is. Deze hoogte is een uitloper van de veel omvangrijkere 'Wase cuesta'.

Op basis van de gegeven maaiveldhoogten van het DTM is een inschatting mogelijk van de dikte van het opgebrachte pakket binnen het projectgebied. De maaiveldhoogte van de niet opgehoogde gronden ten zuidwesten bedraagt 2,5 á 3m TAW. Het is aannemelijk dat de oorspronkelijke maaiveldhoogte binnen het projectgebied gelijkaardig is, met een mogelijk iets hoger gelegen maaiveld in het zuidoostelijke deel.

De huidige maaiveldhoogte voor het projectgebied bedraagt 6 tot 8,6m TAW. Hieruit valt af te leiden dat de dikte van het opgebrachte pakket minimaal een 2,5 meter bedraagt, rekening houdend met het mogelijk wat hoger gelegen oorspronkelijke maaiveld in het zuidoosten. De dikte van het pakket kan oplopen tot 5 á 6m.

Figuur 6: Het DHMII/DTM met aanduiding van het projectgebied (bron: www.geopunt.be, GIS stad Antwerpen)

In de Databank Ondergrond Vlaanderen (DOV) zijn voor het projectgebied en omgeving verschillende boorresultaten voorhanden. Het merendeel van deze gegevens is echter niet bruikbaar voor het bepalen van de dikte van het opgebrachte pakket. Veel boringen zijn niet diep en vaak is in de beschrijving geen duidelijk onderscheid gemaakt tussen opgebrachte en natuurlijke lagen. Een ander deel van de boringen is – lang geleden – uitgevoerd voordat het terrein werd opgehoogd. Om deze redenen bevat geen enkele boorbeschrijving binnen het projectgebied bruikbare informatie.

Voor de ruime omgeving zijn wel enkele boringen met relevante informatie voorhanden. Zo wordt bij een boring circa 200m ten noorden van het projectgebied aangegeven dat de ophoging er minstens 6m dik is (boring GEO-74/319-b1). Circa 500m ten noorden van het projectgebied wordt een ophoging van 7m dik opgegeven (boring GEO-62/3145/1-BXIXB). Deze gegevens liggen in de lijn van de inschattingen op basis van het DTM.

2.2 Synthese

Voor de aanleg van een verhoogde berm reiken de geplande bodemingrepen tot ca. 30cm onder het huidige maaiveld. Voor de palen van het hek worden lokaal betonfunderingen tot ca. 70cm diep aangelegd. Bovenstaande gegevens tonen aan dat de geplande bodemingrepen geen archeologische sites zullen verstoren omdat deze beperkt blijven tot het recente, opgebrachte pakket.

Op basis van bodemkundige gegevens en het DTM blijkt immers dat het opgebracht pakket in het projectgebied een minimale dikte heeft van ca. 2,5m; in de meeste zones wordt echter verwacht dat het pakket substantieel dikker is (tot 6m dik).

2.3 Conclusie

Voor de vergunningaanvraag van geplande werken in het onderzoeksgebied werd, conform de geldende regelgeving, een archeologienota opgesteld. Na analyse van de geplande bodemingrepen en beschikbare gegevens, is een archeologienota met beperkte samenstelling opgemaakt. Hieruit blijkt dat de geplande bodemingrepen geen archeologische sites zullen verstoren.

Met deze bevindingen zijn de doelstellingen van het bureauonderzoek bereikt en kan een Programma van Maatregelen worden opgesteld.

3 Bibliografie

Geraadpleegde websites:

Geoportaal Onroerend Erfgoed. Opgehaald van <https://geo.onroerenderfgoed.be/>

Databank Ondergrond Vlaanderen (DOV). <https://www.dov.vlaanderen.be/>

Geopunt vlaanderen. <http://www.geopunt.be/>

4 Overzicht van figuren en bijlagen

Figurenlijst

Figuur 1: Topografische kaart met de grenzen van het projectgebied in het rood (Bron: BAM/GIS stad Antwerpen)

Figuur 2: Luchtfoto uit 2017 met het projectgebied (Bron: BAM/GIS stad Antwerpen)

Figuur 3: Het projectgebied op de GRB-kaart met aanduiding van de perceelgrenzen en kadastrale perceelnummers (bron: BAM/GIS stad Antwerpen)

Figuur 4: De GRB kaart met aanduiding van de geplande bodemingrepen (bron: BAM/GIS stad Antwerpen)

Figuur 5: de Ferrariskaart uit 1771 – 1778 met aanduiding van het projectgebied (bron: www.geopunt.be, GIS stad Antwerpen)

Figuur 6: Het DHMII/DTM met aanduiding van het projectgebied (bron: www.geopunt.be, GIS stad Antwerpen)

Bijlagen

Bijlage 1: Programma van Maatregelen

Bijlage 2: Privacy fiche